

การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชน

Promotion of political culture in a democratic way of the people

สวัสดี จิรัญธิติกาล

Sawat Jirathitikarn

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Sawat_ake@yahooo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชน โดยใช้แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นกรอบ การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ และนักวิชาการด้านประชาธิปไตยจำนวน 10 คน ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชน ประกอบด้วย 1) สร้างความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเป็นการยกระดับในความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ให้กลายเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ ตระหนักในศักยภาพ รวมทั้งการเป็นหน้าที่พลเมือง การเคารพกัน และการใช้สติในการดำเนินชีวิต 2) สร้างการมีส่วนร่วม โดยการให้ความรู้ ให้ข้อมูล ในการทำให้ประชาชนปรับเปลี่ยนความคิด วิถีคิด การกระทำ และการสร้างจิตสำนึกว่าสิ่งใดที่เป็นเรื่องส่วนรวม

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชนโดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ ความคิด ความเชื่อ ทศนคติค่านิยมทางการเมืองที่ถูกต้อง และยึดหลักประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การส่งเสริม; วัฒนธรรมการเมือง; ประชาธิปไตย

Abstract

This Article aimed to study the promotion of democratic political culture of the people using the concept of political culture as a framework. The research uses a documentary research method to study and research related documents. And in-depth interviews from key informants such as academics on Buddhism, community leaders, academics in political science. And academics on democracy, used to analyze content and write descriptive lectures. The results showed that

Promotion of people's democratic political culture consists of 1) building knowledge and understanding; It is to upgrade knowledge, abilities, skills and attitudes to become knowledgeable, competent citizens, aware of their potential. including being a citizen mutual respect and the use of mindfulness in life; 2) creating participation by providing knowledge and information to make people change their thinking, way of thinking, and action, and to create awareness of what is a public matter or of the nation

The findings from this research will be useful in promoting the democratic political culture of the people by creating a learning process. Build understanding, thoughts, beliefs, attitudes and correct political values and adhere to the principles of democracy

Keywords: Promotion; Political Culture; Democracy

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนโดยใช้อำนาจในการเลือกตั้งผู้แทนของตนผ่านกระบวนการเลือกตั้งของประชาชนอย่างอิสระเสรี แบบลับ ทัวถึง และจะมีการกำหนดเวลาอย่างแน่นอน ประชาธิปไตยนั้นมีความหมายที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับมุมมองของนักคิดหรือ ผู้ศึกษาค้นคว้าและการนำไปใช้ประโยชน์ ประชาธิปไตยแบบโดยมีผู้แทนนั้นเป็นรูปแบบที่ใช้กันอยู่อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากการที่ประชากรมีเป็นจำนวนมากจึงจะต้อง

ใช้สิทธิออกเสียงลงคะแนน นอกจากนี้สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองซับซ้อน ถ้าผู้มีสิทธิเข้าร่วมประชุมโดยไม่ใช้แบบผู้แทน จะก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งเรื่องเวลา สถานที่ การตัดสินใจปัญหา มีความล่าช้า ทั้งนี้การปกครองในระบบประชาธิปไตยต้องยอมรับในหลักการที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยประชาชนเป็นผู้เลือกเข้ามาทำหน้าที่เพื่อประชาชน รัฐบาลนั้นไม่สามารถผูกขาดการบริหารเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ไม่อาจกีดกันประชาชนในการมีส่วนร่วมบริหารการปกครอง ประชาชนนั้นต้องมีความสำนึกในความเป็นพลเมืองดีของสังคม โดยต่างก็เชื่อมั่นในความคิดของมนุษย์ทุกคนที่อยู่ร่วมกันในรัฐว่าสามารถปกครองตนเองและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ ยอมรับความเท่าเทียมกันของมนุษย์ แตกต่างกันแต่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ มีสิทธิเสรีภาพทั้งสิทธิในชีวิตร่างกายทรัพย์สิน ได้รับการคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในรูปแบบดังกล่าวนี้จะมีอยู่ในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น การปกครองรูปแบบอื่นถึงแม้จะอ้างว่าเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ถ้าปราศจากหลักการแล้วก็ไม่ใช่วิถีในระบอบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นเป็นแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งมาจากความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติทางการเมือง ที่ได้รับการถ่ายทอดและปลูกฝังโดยสืบทอดจนบุคคลให้การยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ วัฒนธรรมทางการเมืองเกิดจากกระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลากิจการการเมือง ทั้งในทางตรงและในทางอ้อมเป็นระยะเวลานาน จนทำให้บุคคลในสังคมมีความรับรู้ในทางด้านการเมือง ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมและเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผน พฤติกรรมนั้นก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยหมายถึงรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชนนั้นคัดเลือกมาเพื่อทำประโยชน์แก่ประชาชน ซึ่งเกิดจากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มอบอำนาจบริหารตุลาการ นิติบัญญัติ ให้ผู้แทนไปใช้ทำหน้าที่แทนเฉพาะกิจ และอาจหมายถึงแนวคิด อุดมการณ์ วิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐมีความเสมอภาค มีสิทธิและเสรีภาพ ได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกันเสมอหน้า แม้ประเทศที่ปกครองด้วยระบบเผด็จการทั้งแบบอำนาจนิยม และเบ็ดเสร็จนิยม ก็ยังเรียกว่าระบอบการปกครองประชาธิปไตย

สำหรับประชาธิปไตยแบบโดยอ้อมนั้นเป็นรูปแบบการปกครองที่ประชาชนมอบอำนาจอธิปไตย ทั้งอำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ และอำนาจนิติบัญญัติให้แก่ผู้แทนไปทำหน้าที่ใช้อำนาจดังกล่าวแทน รูปแบบของประชาธิปไตยแบบโดยมีผู้แทนเป็นรูปแบบที่ใช้กันอยู่แพร่หลายในปัจจุบัน

ทั้งนี้เพราะประชากรมีเป็นจำนวนมากที่จะต้องใช้อิทธิพลออกเสียงลงคะแนน สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองสลับซับซ้อน ประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้นต้องยอมรับในหลักการที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รัฐบาลเป็นของประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้เลือกมาทำหน้าที่เพื่อประชาชนผู้เป็นเจ้าของรัฐ ความรับผิดชอบของรัฐบาลต้องมีต่อประชาชน ไม่ใช่ประชาชนต้องรับผิดชอบต่อรัฐบาล โดยหลักการของประชาธิปไตยนั้นเน้นการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองของ รัฐบาลไม่สามารถผูกขาด การบริหารเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ ไม่อาจกีดกันประชาชนในการมีส่วนร่วมบริหารการปกครอง ประชาชนจะต้องมีความสำนึกในความเป็นพลเมืองดีของสังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชน ทั้งนี้เพื่อศึกษาพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศ เนื่องจากประชาชนมีความสำคัญต่อคุณภาพของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบและระดับต่างๆ มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคม หากประชาชนในสังคมไม่มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้อต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแล้วก็ยากที่จะให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยบรรลุผลได้

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ ชุมชนต้นแบบประชาธิปไตย โดยศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ นักวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนา ผู้นำชุมชน นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ และนักวิชาการประชาธิปไตย จำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชน ประกอบด้วย

1) สร้างความรู้ความเข้าใจ เป็นการยกระดับในความรู้ความสามารถ ทักษะ กลายเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ ตระหนักในศักยภาพของตน ได้แก่

1.1) เคารพซึ่งกันและกัน การแสดงความเคารพ เคารพกฎระเบียบทางสังคม ยึดมั่นใน
ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคมปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพสิทธิของผู้อื่น เช่น ไม่ทำร้าย
ผู้อื่นโดยเจตนา ไม่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
ควรฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจและไตร่ตรองก่อนตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อ และไม่
ควรยึดถือความคิดเห็นของตนเองว่าถูกเสมอไป

1.2) ใช้สติในการดำเนินชีวิต การประพฤติตนเป็นผู้มีปัญญาธรรมมีสติมีความคิด กว้างไกล
โดยรับฟังข่าวสารและความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่นำอารมณ์หรือ
ความรู้สึกส่วนตัวมาใช้ตัดสินปัญหา แสดงความคิดเห็นโดยปราศจากอคติ รู้จักการคิด มีการวิเคราะห์
วิพากษ์ วิจารณ์อย่างมีเหตุผล รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล

2) สร้างการมีส่วนร่วม หากต้องการให้ผู้คนหันมาสนใจการเมือง โครงสร้างความปลอดภัย
ลำทางเศรษฐกิจจะต้องลดน้อยลง จากการศึกษา ได้แก่

2.1) ให้ความรู้ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่คนไทยมีลักษณะวัฒนธรรมแบบ
อำนาจนิยม จำเป็นต้องใช้การศึกษา การให้ความรู้ การให้ข้อมูล และระยะเวลาในการทำให้ผู้คนค่อย
ๆ ปรับเปลี่ยนความคิด วิถีคิด และการกระทำ และการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นถือเป็นสิ่งที่มี
ความสำคัญต่อความเป็นประชาธิปไตย

2.2) สร้างจิตสำนึก ประชาชนต้องถือเป็นภาระหน้าที่เช่นเดียวกับหน้าที่อื่นๆ แต่การ
ลงคะแนนต้องระวังการขาดจิตสำนึกหรือความระมัดระวังในการกาบัตร ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการบังคับ
ให้ไปออกเสียงเลือกตั้ง บังคับได้แต่เพียงให้ประชาชนไปยังสถานที่เลือกตั้งเท่านั้น แต่การกาบัตรอย่าง
เต็มใจให้ถูกต้องและมีจิตสำนึกไม่อาจบังคับกันได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชน
ประกอบด้วย สร้างความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะเป็นการยกระดับความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจต
คติ ให้กลายเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ ตระหนักในศักยภาพของตน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทาง
การเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบทอีสาน : กรณีศึกษาประชาชนในเขตหมู่บ้านคำบาง

และหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอ น้ำพอง จังหวัด ขอนแก่น” พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย คือ วัฒนธรรมแบบพลเมือง วัฒนธรรมแบบพลเมืองที่จำเป็นต้องสร้างขึ้นเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจ สำนักแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง สำนักแห่งการรักษากฎหมายและเคารพกฎกติกาของสังคม การรู้จักใช้สิทธิของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น และการมองโลกในแง่ดี

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทักษิณ ประชามอญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การ บริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” พบว่า ประชาชนและบุคลากรภาครัฐยังขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด และความสำคัญของการมีส่วนร่วม มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เชื่อในการเลือกตั้ง แต่การเข้าถึงและการรับข้อมูลข่าวสารเกิดปัญหาในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

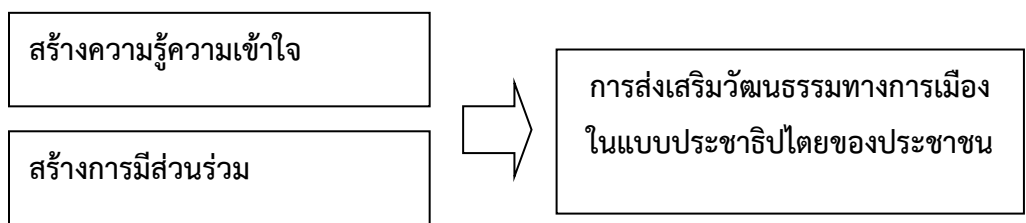
สร้างการมีส่วนร่วม หากต้องการให้ผู้คนหันมาสนใจการเมือง โครงสร้าง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจจะต้องลดน้อยลง โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่คนไทยมีลักษณะวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยม จำเป็นต้องใช้การศึกษา การให้ความรู้ การให้ข้อมูล และระยะเวลาในการปรับเปลี่ยน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิต วงศ์สกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมการเมืองการตื่นตัวในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี” พบว่า เมื่อประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน หรือ สถาบันการเมืองแล้วทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกิดความเข้าใจไปตัดสินใจร่วมมือทำเพื่อประโยชน์ของชุมชน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์เมธี ไชยศรีหา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขต เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ความร่วมมือร่วมใจความผูกพันกันระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางการเมือง ที่จะร่วมกันอบรมกล่อมเกลาก่อนการเมืองให้กับคน รุ่นใหม่ในชุมชนให้รับรู้และเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว เอาใจใส่ดูแลอบรมบุตรหลานของตนให้มีอุปนิสัยเอื้อต่อการเป็นพลเมืองที่ดี

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อศึกษาพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนนำไปสู่ การพัฒนาในระดับประเทศ เนื่องจากประชาชนมีความสำคัญต่อคุณภาพการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยโดยมีองค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุป

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งมาจากความเชื่อ ค่านิยมที่ ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังโดยสืบทอดจุนบุคคลให้การยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ วัฒนธรรมทางการเมืองเกิดจากการปลูกฝังอบรมกลุ่มเกลาทางการเมือง ทั้งในทางตรงและในทางอ้อมเป็น ระยะเวลาานาน จนทำให้บุคคลในสังคมมีความรับรู้ทางการเมือง ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง ของบุคคลและเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผน พฤติกรรมนั้นก็จะกลายเป็น วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม จากการศึกษาการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบ ประชาธิปไตยของประชาชน ประกอบด้วย

1) สร้างความรู้ความเข้าใจ เป็นการยกระดับความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติ ให้ กลาย เป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความสามารถ ตระหนักในศักยภาพของตน ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและ กัน การแสดงความเคารพ เคารพกฎระเบียบทางสังคม ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ของสังคม เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การใช้สติในการดำเนินชีวิต การประพฤติตนเป็นผู้มีปัญญา ธรรมมีสติมีความคิด กว้างไกล โดยรับฟังข่าวสารและความคิดเห็นของผู้อื่น

2) สร้างการมีส่วนร่วม ความเหลื่อมล้ำจะต้องลดน้อยลง ได้แก่ การให้ความรู้ การให้ข้อมูล และระยะเวลาในการทำให้ผู้คนค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงความคิด วิถีคิด และการกระทำ และการสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความเป็นประชาธิปไตย และการสร้างจิตสำนึกในการส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องจัดประชุม อบรม สัมมนาให้ความรู้ทางการเมืองการปกครอง รวมทั้งการเข้าไปเป็นผู้สังเกตการณ์เลือกตั้ง การเข้าร่วมรับฟังการประชุม เพื่อให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. การส่งเสริมในการสร้างมาตรการ แนวทางในการขยายกลุ่มเป้าหมายการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยของประชาชนไปยังคนรุ่นใหม่
3. ทบทวนระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความยืดหยุ่นสามารถนำไปใช้ในการจัดการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในแบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

References

- โกวิท พวงงาม.(2559). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน.
- จรัส สุวรรณมาลา.(2560). *วิถีใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑารัตน์ เอื้ออานวย. (2559). *จิตวิทยาสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พริน.
- จิราภรณ์ สถาปนาวรรณ. (2556). *เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้าน*. กรุงเทพมหานคร: เอดิสันเพรส.
- ณัฐชาภัทร ตรงจิตร. (2557). *รัฐศาสตร์เบื้องต้น*.กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เดชา กมลเชษฐ์. (2560). *ทฤษฎีการเมืองและสังคม*. กรุงเทพมหานคร: แสงแดดการพิมพ์.
- ทักษิณ ประชามอญ, ธิติวุฒิ หมั่นมี, ธัชชนันท์ อิศรเดช และ นภัทร์ แก้วนาถ. (2562). รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(1), 96-109.

- พงษ์เมธี ไชยศรีหา. (2561). แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน
ในเขต เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม, 5(2), 105-118.
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2557). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบท
อีสาน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตหมู่บ้านคำบง และหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำ
พอง จังหวัดขอนแก่น. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, 31(3), 63-96
- อนุชาติ วงศ์สำศรี.(2561). วัฒนธรรมประชาสังคม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันท้องถิ่นพัฒนา.
- Aggrawall, R. C. (1996). *Principle of political Science*. New Delhi: S. Ch. and Company.
- Case, W. (2002.). *Politics in Southeast Asia: Democratic or Less*. UK: Curzon Press.
Malaysia. London: Routledge Curzon.
- Quah, Jon, S. T., (2001). *Singapore Meritocratic City-State*. in *Government and Politics in
Southeast Asia*. John Funton (ed.). Singapore: Institute of Southeast Asia Studies.
- Weiten, W. (1995). *Personality: Theory, Research, and Assessment In
Psychology: Themes and Variations*. (3rd ed.). Pacific Grove. California: Brooks Cole.